

Alcúdia Històrica

Descobreix-la!

Experience

culture & history

Alcú
dia!

Ajuntament d'Alcúdia
Àrea de Turisme

ALCÚDIA

PRESENTACIÓ

La primera panoràmica que descobrim arribant a Alcúdia, ens revela part del que podrem contemplar i gaudir, a mesura que ens anem endinsant en les murades que envolten la ciutat, i que li confereixen la seva actual fesomia.

L'ocupació humana al municipi es remunta al 6000 a.C.

Antics pobladors, romans, bizantins, àrabs i finalment catalans ens han deixat la seva empremta llegant-nos un conjunt patrimonial de primer ordre al voltant de l'illa.

Aquest opuscle vol ser una ajuda per a qualsevol que vulgui conèixer i comprendre tot aquest llegat que, al llarg dels segles, ha anat conferint una identitat pròpia a les pedres dels nostres monuments.

CENTRE HISTÒRIC

Alcúdia agafa el nom de l'antiga alqueria islàmica de Alqudyia, situada a les seves terres. Aquest terme significa "el pujol", i podria ubicar-se al carrer de n'Amorós que és el punt més alt del centre històric i coincideix, a més, amb la plaça més antiga de la vila d'Alcúdia, originàriament anomenada la Carnisseria i en aquests moments sense nom.

Després de la conquesta catalana per part del rei Jaume I, les terres d'Alcúdia formaren part de la porció reial en el Repartiment redactat l'any 1232.

Pareix que l'any 1279 ja es parla de la vila d'Alcúdia com a nucli de població d'una certa rellevància tant geogràfica com de població. Durant el regnat de Jaume II, amb el dictat de les Ordinacions la vila adquireix la configuració actual amb la construcció de les murades a partir de l'any 1300.

Llegenda

	Oficina Informació Turística
	Ajuntament
	Polícia Local
	Parc infantil
	Bus
	Taxi
	Pàrquing
	Banys públics
	Església, Ermita
	Murada
	Edificació romana
	Teatre romà
	Plaça de toros
	Mercat (dimarts i diumenges)

A Vista exterior de la murada

C Porta de Mallorca o de Sant Sebastià

A Pas interior de la murada

Murada medieval (A)

La situació estratègica de la vila d'Alcúdia, que ja des de l'època romana va ser apreciada i altament reconeguda, l'exposava també als perills d'estar situada prop de la costa. Per tot això, el rei Jaume II va enllestir un sistema de protecció: la murada, que respon a un doble propòsit, defensar la població local i construir un lloc segur al nord-est de l'illa en cas d'atac exterior.

La construcció es va iniciar al començament del segle XIV, i no va concloure fins a les acaballes del mateix segle.

Una estructura quadrangular reforçada amb 26 torres distribuïdes al llarg d'un perímetre de 1'5 km i una alçada mitjana de 6 m, a més d'un vall que encara es conserva, configuren aquesta construcció que delimita el nucli històric d'Alcúdia, declarada Conjunt Històric-Artístic a l'any 1974, juntament amb les restes de la ciutat romana de Pol·lèntia.

D Bastió i Pont de la Vila Roja (segles XVIII-XIX) - Teatre

B Porta del Moll o de Xara

E Exterior de la murada renaixentista

Portes de la murada

Un dels majors atractius de la murada medieval són les seves portes. Originàriament eren tres: **la porta del Moll o de Xara (B)**, **la porta de Mallorca o de Sant Sebastià (C)** i **la porta de la Vila Roja (D)** que actualment no es conserva.

La porta de la Vila Roja (D) estava situada al nord-oest de la fortificació medieval d'Alcúdia. Atenent a l'escassa informació de què es disposa, sempre ha estat difícil fer-ne una descripció acurada, però pareix ésser que era la més feble i per aquest motiu va ser assetjada en nombroses ocasions.

El pont (D), igual que el de les altres dues portes de la murada, era de fusta i llevadís; amb el pas del temps, ja al segle XVII, es varen substituir per ponts de pedra.

Segons la descripció de l'Arxiduc Lluís Salvador, "La porta de Vila Roja és austera i simple; mostra únicament els vestigis del pont llevadís sobre el vall que ara queda substituït per un pont".

Durant el segle XX i fins al 2004, el pont i el vall varen estar coberts. Després de la recuperació aquest pont presenta tres ulls, un petit i dos més grans, i conserva el paviment de pedra original.

El vall, una vegada excavat, s'ha convertit en espai públic per a activitats a l'aire lliure, com concerts o teatre, i té com a teló de fons la figura del pont.

La porta de Mallorca o de Sant Sebastià (C) era la que comunicava la vila d'Alcúdia amb el camí reial de Ciutat de Mallorca. Actualment conserva el vall i presenta l'aspecte que li va donar la restauració de 1963, realitzada per G. Alomar, (dues torres exemptes lligades per un matacà de grans dimensions coronat amb merlets). S'hi pot apreciar també un escut de la Ciutat que data del segle XVI.

La porta del Moll o Xara (B), situada a l'altre extrem de l'eix que divideix la vila en dues meitats i l'obre cap al Port Major. Presenta una estructura ben diferenciada de l'altra porta, les dues torres que la conformen estan unides per un cos de guàrdia amb una petita finestra protegida originàriament per un matacà del qual només es conserven les mènsules que el sustentaven. El gran portal d'arc de mig punt dona entrada a l'espai cobert amb volta on s'aprecia el rastell que tancava la porta.

Bastions del segle XVI

Un altre element important d'aquest primer recinte murari, el constitueixen els bastions que, repartits al llarg del seu perímetre, es construïren a la primera meitat del segle XVI per tal de poder dotar la murada de peces d'artilleria. Actualment es conserven dues d'aquestes construccions, el de la Vila Roja (D) i el de Xara (B), proper a aquesta porta.

Murada Renaixentista (G)

Tot i aquesta modificació, el pas del temps i l'evolució de la tecnologia bèlica i armamentística, varen permetre, al llarg del segle XVII, la construcció d'unes murades més adaptades a les necessitats de la ciutat.

El traçat en forma d'estrella de baluard de poca alçada, per tal de situar-hi les peces d'artilleria i alhora ésser capaços d'aguantar les investides d'aquest tipus d'armes. Aquest traçat encerclava el primer recinte i deixava un espai entre els dos que faria de camí de ronda.

En l'actualitat d'aquest segon recinte només es conserva el bastió de Sant Ferran, i restes del baluard del rei i de la reina, ja que al seu interior s'hi va construir la plaça de toros. A la seva estructura encara es pot apreciar el cordó de reforç que el remata i també una garita de vigilància.

Façana principal de l'Església de Sant Jaume

P

Església de Sant Jaume (P)

L'església parroquial està situada al costat mateix de la murada medieval, i ocupa el solar on es construí la primitiva església del segle XIV. Aquesta construcció lligada a la història de la vila originàriament tenia una aparença de fortificació i de fet, damunt la seva coberta, s'hi desenvolupaven tasques de vigilància. La seva estructura formava part de la murada.

L'any 1870, l'estat de deteriorament va fer que s'esfondrés part de la coberta que va deixar inutilitzada l'església, que fou totalment enderrocada i constituïda de bell nou, en estil neogòtic en el mateix lloc que ocupà la primitiva construcció. Les obres s'allargaren fins l'any 1893.

El temple actual és de nau única i capelles laterals coberta amb volta de creueria. El presbiteri està presidit per un retaule neogòtic obra de L.Ferrer i M. Arcas, dedicat a Sant Jaume.

A la façana principal, el timpà de la portalada alberga una escultura de Sant Jaume, obra de Remigia Caubet. Una gran rosassa il·lumina l'interior del temple, i sobre aquesta, rematant la façana, hi podem trobar l'escut d'Alcúdia.

Per completar la visita es pot veure el Museu Parroquial, on s'ofereix una interessant mostra d'art religiós.

Capella del Sant Crist (P)

Aquesta construcció contigua a l'església edificada a finals del segle XVII, es va erigir per tal de custodiar la imatge del Sant Crist, una talla policromada del segle XV, a la qual s'atribueixen els fets miraculosos que es produïren l'any 1507.

La capella d'estil barroc, a la qual s'accedeix des de l'interior de l'església parroquial, presenta una coberta amb cúpula en el seu tram central. La capçalera conté el retaule cambril, també d'estil barroc, que guarda la talla del Sant Crist, a la qual es pot accedir per dues escales laterals.

P Capella del Sant Crist (Església de Sant Jaume)

Casals renaixentistes d'Alcúdia

Al llarg de tot el centre històric hi podem trobar nombrosos exemples de casals que, durant els segles XVI-XVII, patiren transformacions importants especialment a les seves façanes per tal d'adequar-les als nous gusts estilitics de l'època. Durant la Guerra de les Germanies (1521 -1523) els nobles de Ciutat es refugiaren a Alcúdia, on introduïren les idees humanistes, que van ser de gran acceptació per part de l'aristocràcia local que, de seguida, les adoptà. Amb aquestes idees s'introduí el nou llenguatge estilitic que s'aplicà a les obres dels casals més importants de la ciutat.

La major part d'aquests edificis han arribat fins avui gairebé sense patir transformacions, la qual cosa ens permet admirar exemples com, **Can Castell** (L) (**Can Fondo** - Seu de l'Arxiu Històric i sala d'exposicions), **Can Canta** (Q) (Can Barrera), **Can Domenech** (N) (Seu del Consorci de la Ciutat Romana de Pol·lència), **Can Costa** (D) (Can Sureda), etc.

M Casal de Can Torro

Q Detall d'una finestra renaixentista

L Casal de Can Fondo

H Estat en què es troba actualment el Fòrum

El Fòrum: Aquest espai constituïa el centre social i religiós de la ciutat. Dintre la seva àrea, es poden veure restes del temple capitolí, un conjunt de tabernae que formaven la zona comercial, i també altres estructures de les quals s'ha de destacar l'edicle que actualment centra bona part de les investigacions sobre el traçat urbà de Pol·lèntia. Al fòrum, és on actualment es duen a terme les campanyes d'excavació durant el període estival. La llarga utilització d'aquesta àrea es completa amb l'assentament d'una necròpolis (cap a l'any 600 dC aproximadament).

El teatre romà: Situat als afores de la ciutat de Pol·lèntia, constituïa un centre d'oci per a tota la població a partir del segle I dC. De la seva estructura de planta semicircular i sense coberta, encara es conserva bona part de la càvea o graderia, l'orquestra, i l'escena. També es poden veure, com al fòrum, les restes d'una necròpolis sobre les estructures del teatre. S'ha de destacar la particularitat d'esser un teatre excavat a la roca, a diferència de la majoria dels teatres romans.

I El teatre romà de Pol·lèntia

Museu Monogràfic de Pol·lèntia (O)

Es troba situat al centre històric de la ciutat, en un edifici que albergava un antic hospital del segle XVI. Al museu s'hi poden veure un seguit de peces procedents de les campanyes d'excavació dutes a terme a Pol·lèntia, disposades segons els seus materials; una important col·lecció de ceràmica; diversos objectes de vidre; joies, etc. Destaquen les tres escultures de marbre trobades a l'àrea del fòrum, i també el cap de bronze femení que dona nom a una de les cases de la Portella on es va trobar. També s'hi pot veure un espai dedicat a les necròpolis de Pol·lèntia, amb la inscripció de Corneli Àtic.

Mostra d'artesanania al Museu

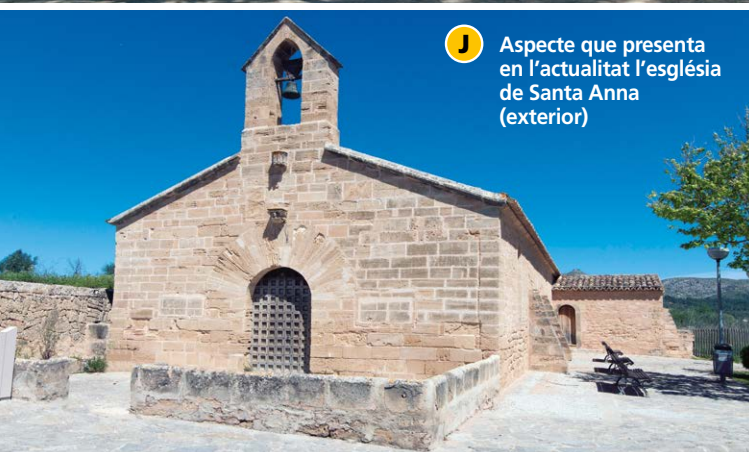
O Interior del Museu Monogràfic de Pol·lèntia

ALTRES LLOCS D'INTERÈS

S Façana principal de l'Ermita de la Victòria

J Aspecte que presenta en l'actualitat l'església de Santa Anna (exterior)

Ermita de la Victòria (S)

Els primers ermitans dels quals es té constància a Alcúdia, es documenten al segle XIV amb l'ermità alquimista fra Diego.

El petit temple és mantingut com a lloc de culte associant-se la imatge de la Mare de Déu a la victòria de les Germanies.

L'actual construcció, que encara recorda molt el seu caràcter defensiu, data dels segles XVII-XVIII. Consta d'una nau única coberta amb volta de canó d'estil barroc, igual que el retaule major, amb un cambril on es pot venerar la imatge de la Mare de Déu de la Victòria, talla policroma del segle XV, probablement duita per Fra Diego, ermità que, durant aquest segle, habità aquestes contrades.

L'ermita està situada en un entorn natural privilegiat, amb vistes magnífiques cap a la badia de Pollença.

Església de Santa Anna (T)

Aquesta construcció que data del segle XIII, possible obra de Diego Espanyol, i que a les fonts més antigues apareix com Santa Maria de la Torre, està situada a mig camí entre Alcúdia i el seu port. L'any 2004 fou declarada Bé d'Interès Cultural i constitueix un dels exemples d'església del primer repoblament cristià més ben conservada de l'illa. Es tracta d'una nau única coberta a doble vessant configura el seu espai interior. La façana presidida per la imatge de la Mare de Déu de la Bona Nova, situada sobre el portal d'accés a l'interior acabat en un arc de mig punt, està rematada per una espadanya.

Torre Major (U)

Camí d'Alcanada (Port d'Alcúdia)

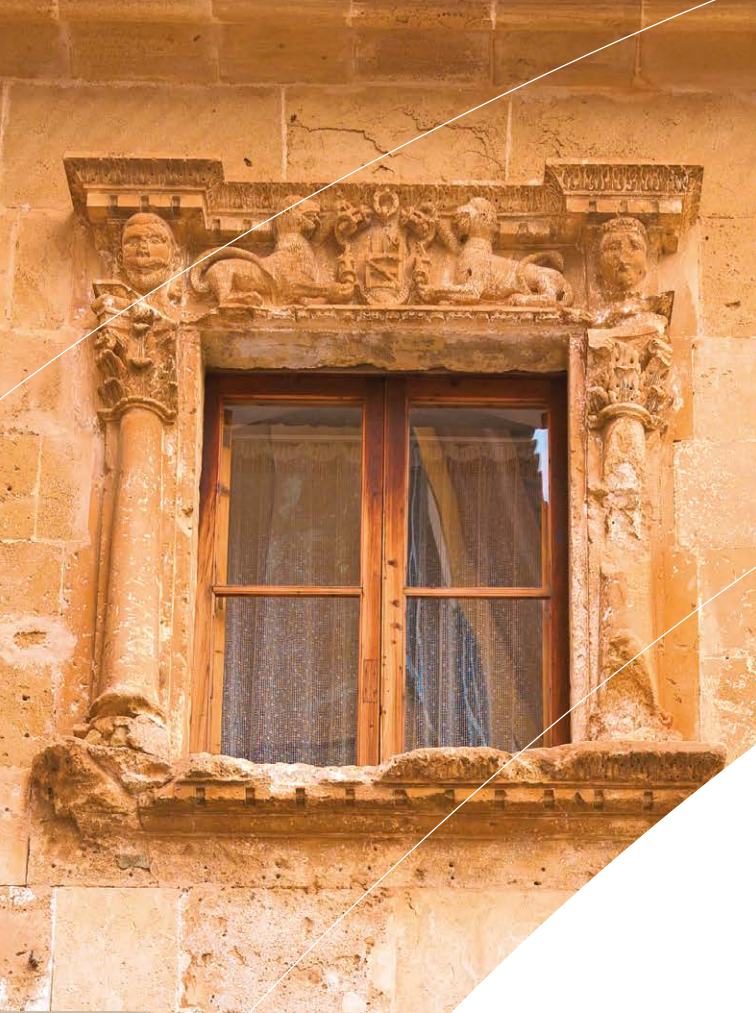
A l'any 1598 un Privilegi Reial suposà la millora de tot el traçat defensiu del municipi, encara que la construcció de la torre no es va dur a terme fins al regnat del rei Felip III, que completà la fortificació ordenant la construcció d'un fort a la badia del Port Major, d'aquí el nom de torre Major, que quedà constituïda com un dels cinc punts de vigilància costanera d'Alcúdia.

L'any 1602 es col·locaren els escuts, obra de l'escultor Antoni Verger, damunt la porta però, segons consta, l'any 1613 encara no estaven acabades les obres. És sabut que cap a l'any 1860, ja estava deshabitada, encara que la seva utilització militar es perllongà fins ben entrat el segle XX.

U Vista exterior de la Torre Major

Alcú dia!

app
Visites
guiades

Experience
Alcúdia app.

Available on the
App Store

ANDROID APP ON
Google play

www.alcudiamallorca.com

O.I.T. Alcúdia

Passeig Pere Ventayol, s/n
T: +34 971 54 90 22
turisme@alcudia.net

***Obert al públic
durant tot l'any**

O.I.T. Port d'Alcúdia

Passeig Marítim, s/n
T: +34 971 54 72 57

O.I.T. Ciudad Blanca

Av. de les Palmeres s/n
T: +34 971 89 26 15

Ajuntament d'Alcúdia
Àrea de Turisme